

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-67>

УДК 330.341.4

Панкова Алла Юр'івнакандидат економічних наук, доцент,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4441-2683>**Вельможко Костянтин Русланович**студент,
Національний університет «Запорізька політехніка»**Alla Pankova, Kostyantyn Velmozhko**

National University Zaporizhzhia Polytechnic

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ УКРАЇНИ

THE IMPACT OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRY ON ECONOMIC GROWTH IN UKRAINE

Анотація. У статті досліджено вирішальний вплив інноваційного розвитку промисловості на стимулювання економічного зростання в Україні, особливо в умовах тривалого конфлікту та необхідності повоєнного відновлення. Досліджено багатогранний зв'язок між інноваціями, продуктивністю, конкурентоспроможністю та експортним потенціалом, підкреслюючи ключову роль інновацій у забезпеченні економічного відновлення та сталого зростання. У дослідженні проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності на українських промислових підприємствах, виявлено ключові перешкоди та можливості. Підкреслено серйозні виклики, що постають через обмежені інвестиції в дослідження та розробки, обмежений доступ до фінансування, нестачу кваліфікованого персоналу, нерозвинену інноваційну інфраструктуру та недостатній захист інтелектуальної власності. Визнано вплив тривалого конфлікту, який призвів до руйнування виробничих потужностей, порушення ланцюгів поставок та втрати кваліфікованої робочої сили, що ще більше ускладнює прагнення до інноваційного зростання. Спираючись на усталені теоретичні рамки, такі як модель "Потрійної спіралі", розглянуто складну взаємодію між університетами, промисловістю та урядом у сприянні розвитку інноваційних екосистем. Підкреслено необхідність посилення співпраці та передачі знань між цими суб'єктами для полегшення впровадження досліджень у комерційне використання. Крім того, критично оцінено роль державної політики у стимулюванні промислових інновацій, проаналізовано ефективність існуючих механізмів підтримки та визначено напрямки вдосконалення. Підкреслено важливість створення сприятливого інвестиційного клімату, вдосконалення регуляторних рамок та сприяння прозорому управлінню для залучення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій в інноваційні ініціативи. Шляхом вивчення міжнародного передового досвіду та успішних тематичних досліджень, досліджено стратегії адаптації та впровадження ефективної інноваційної політики, адаптованої до унікальних обставин України. Підкреслено потенціал використання світового досвіду та партнерських відносин для прискорення технологічного прогресу та підвищення конкурентоспроможності в стратегічних секторах. На завершення, в статті обґрунтовано необхідність комплексного та багатогранного підходу до відродження інновацій в Україні. Підкреслено нагальну потребу інвестувати в розвиток людського капіталу, розширення доступу до фінансування, посилення захисту прав інтелектуальної власності та сприяння культурі співпраці між науковими колами, промисловістю та урядом. Впроваджуючи ці рекомендації, Україна може розкрити свій інноваційний потенціал, підвищити конкурентоспроможність промисловості та прокласти шлях до сталого економічного зростання та процвітання в умовах сьогодення.

Ключові слова: інновації, промисловість, економічне зростання, продуктивність праці, конкурентоспроможність, експорт, державна політика, інвестиції.

Summary. This article investigates the critical impact of innovative industrial development on fostering economic growth in Ukraine, particularly within the challenging context of ongoing conflict and the imperative of post-war reconstruction. The study delves into the multifaceted relationship between innovation, productivity, competitiveness, and export potential, emphasizing the pivotal role of innovation in driving economic recovery and sustainable growth. The research analyzes the current landscape of innovation activity within Ukrainian industrial enterprises, identifying key obstacles and opportunities. It underscores the persistent challenges posed by limited investment in research and development, restricted access to financing, a shortage of qualified personnel, underdeveloped

innovation infrastructure, and inadequate intellectual property protection. The study also acknowledges the impact of the ongoing conflict, which has led to the destruction of production facilities, disruption of supply chains, and the loss of skilled workforce, further complicating the pursuit of innovation-led growth. Drawing on established theoretical frameworks such as the "Triple Helix" model, the research examines the complex interplay between universities, industry, and government in fostering innovation ecosystems. It highlights the need for strengthened collaboration and knowledge transfer between these actors to facilitate the translation of research into commercial applications. Furthermore, the study critically evaluates the role of state policy in stimulating industrial innovation, analyzing the effectiveness of existing support mechanisms and identifying areas for improvement. It emphasizes the importance of creating a favorable investment climate, streamlining regulatory frameworks, and promoting transparent governance to attract both domestic and foreign investment in innovation-driven initiatives. By examining international best practices and successful case studies, the article explores strategies for adapting and implementing effective innovation policies tailored to the unique circumstances of Ukraine. It highlights the potential of leveraging global expertise and partnerships to accelerate technological advancement and enhance competitiveness in strategic sectors. In conclusion, the article advocates for a comprehensive and multi-faceted approach to revitalizing innovation in Ukraine. It underscores the urgency of investing in human capital development, expanding access to finance, strengthening intellectual property rights, and fostering a culture of collaboration between academia, industry, and government. By implementing these recommendations, Ukraine can unlock its innovation potential, enhance industrial competitiveness, and pave the way for sustained economic growth and prosperity in the face of adversity.

Keywords: innovation, industry, economic growth, labor productivity, competitiveness, export, state policy, investment.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в українській економіці, що посилюються внаслідок військової агресії, вимагають пошуку нових джерел економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності. Традиційна модель розвитку промисловості, що базується на використанні дешевої робочої сили та природних ресурсів, вичерпала свій потенціал та не дозволяє Україні конкурувати з розвиненими країнами. В умовах глобалізації та посилення конкуренції на світових ринках інноваційний розвиток промисловості є ключовим фактором успіху. Проте, інноваційна діяльність в Україні стикається з низкою проблем. Низький рівень інвестицій в дослідження та розробки, обмежений доступ до фінансування, дефіцит кваліфікованих кадрів, недосконалі інноваційна інфраструктура, слабкий захист інтелектуальної власності – це лише деякі з перешкод, які гальмують інноваційний розвиток. Крім того, вітчизняні підприємства часто не мають достатньої мотивації до впровадження інновацій, зосереджуючись на короткострокових цілях та виробництві продукції з низькою доданою вартістю. Військові дії на території України призвели до руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів та втрати кваліфікованих кадрів, що ще більше ускладнило ситуацію з інноваційним розвитком. У цих умовах особливо важливим є пошук нових підходів до стимулювання інноваційної діяльності, які враховували б сучасні виклики та потреби економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впливу інноваційного розвитку промисловості на економічне зростання є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. В останні роки значна увага приділяється дослідженню ролі інновацій у підвищенні продуктивності праці та конкурентоспроможності

підприємств, особливо в контексті Індустрії 4.0 та цифровізації економіки. Наприклад, К. Шваб [1] у своїй праці аналізує вплив нових технологій, таких як штучний інтелект, інтернет речей та великі дані, на розвиток промисловості та економічне зростання. Е. Бріннолфссон і Е. Макафі [2] у книзі досліджують вплив цифрових технологій на продуктивність праці та зайнятість. Окрему увагу приділено дослідженню інноваційних екосистем та їх ролі у розвитку промисловості. Наприклад, Д. Ізенберг аналізує ключові елементи успішних інноваційних екосистем, такі як наявність талантів, доступ до фінансування, культура співпраці та підтримка держави [3]. В Україні проблемами інноваційного розвитку займаються такі науковці, як Л.І. Федулова, яка досліджує роль інновацій у підвищенні конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах глобалізації [4]. Український інститут майбутнього аналізує стан та перспективи розвитку національної інноваційної системи України з урахуванням викликів війни та повоєнної відбудови [5].

Метою статті є дослідження впливу інноваційного розвитку промисловості на економічне зростання України, визначення основних проблем та перспектив інноваційної діяльності, аналіз ролі державної політики у стимулюванні інновацій, вивчення зарубіжного досвіду та розробка рекомендацій щодо активізації інноваційних процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інноваційний розвиток промисловості є одним із ключових факторів економічного зростання України, сприяючи збільшенню ВВП, експорту, продуктивності праці та покращенню якості життя населення [6]. Він забезпечує структурні зміни в економіці, стимулює конкурентоспроможність та створює нові ринки збуту. Однак, реалізація

інноваційного потенціалу України ускладнюється низкою чинників, включаючи недостатні інвестиції в дослідження та розробки, обмежений доступ до фінансування, дефіцит кваліфікованих кадрів, недосконалу інноваційну інфраструктуру та слабкий захист інтелектуальної власності [7]. Вітчизняні підприємства часто зосереджуються на короткострокових цілях та виробництві продукції з низькою доданою вартістю, що гальмує інноваційну активність [8]. Ситуацію ще більше ускладнюють військові дії, які призвели до руйнування виробничих потужностей, порушення логістичних ланцюгів та міграції кваліфікованих кадрів [9]. У цих умовах особливо актуальним є пошук нових підходів до стимулювання інновацій, адаптованих до сучасних реалій.

Одним з пріоритетних напрямків має стати розвиток інноваційної інфраструктури. Створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності передбачає розвиток мережі технопарків, інноваційних центрів, кластерів та інших структур, що сприяють співпраці між наукою, бізнесом та державою. Такі структури забезпечують доступ до ресурсів, консультацій, фінансування та сприяють комерціалізації інноваційних розробок [10].

Не менш важливим є підготовка кваліфікованих кадрів. Інноваційний розвиток неможливий без висококваліфікованих фахівців, здатних генерувати ідеї, розробляти та впроваджувати інновації. Необхідно інвестувати в освіту та науку, створювати привабливі умови для залучення та утримання талантів в Україні. Це включає розвиток системи STEM-освіти, підтримку наукових досліджень та забезпечення конкурентоспроможної оплати праці для науковців та інженерів [11].

Важливим аспектом є також вдосконалення механізмів фінансування інновацій. Однією з ключових перешкод для інноваційного розвитку є обмежений доступ до фінансування. Необхідно розширити доступ до кредитних ресурсів, створити спеціалізовані інвестиційні фонди, активізувати залучення іноземних інвестицій. Важливим є також розвиток венчурного фінансування та підтримка стартапів [12].

І, нарешті, для залучення інвестицій та стимулювання інноваційної діяльності необхідно створити сприятливий інвестиційний клімат, який передбачає захист інтелектуальної власності, прозорі та стабільні умови для ведення бізнесу, ефективну боротьбу з корупцією.

Дослідження зарубіжного досвіду, наприклад, успішний досвід Ізраїлю у сфері розвитку високотехнологічних стартапів, дозволяє визначити кращі практики та адаптувати їх до українських реалій.

Модель «потрійної спіралі» (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000) описує взаємодію між університетами, промисловістю та урядом у процесі створення та впровадження інновацій. Кожен із

цих акторів відіграє важливу роль в інноваційній екосистемі [13].

В Україні взаємодія між університетами та промисловістю залишається слабкою: підприємства недостатньо інвестують в дослідження та розробки, а університети часто не орієнтовані на потреби ринку [14]. Це призводить до відтоку кадрів та недостатнього впровадження наукових розробок у виробництво. Держава не завжди ефективно виконує свою роль у стимулюванні інновацій, існуючі механізми підтримки часто є неефективними та бюрократизованими.

Для активізації інноваційної діяльності необхідно посилити взаємодію між університетами, промисловістю та державою, вдосконалити державну політику, розвивати інноваційну інфраструктуру та підтримувати розвиток людського капіталу. Враховуючи сучасні виклики, важливо адаптувати стратегії інноваційного розвитку до нових реалій та створити умови для стійкого економічного зростання України.

Зокрема, це може бути досягнуто через створення спільних науково-дослідних центрів, проведення спільних проєктів, стажування студентів та викладачів на підприємствах, запровадження грантових програм, спрямованих на спільні розробки. Важливо також розробити ефективні механізми підтримки інноваційної діяльності, спростити процедури отримання фінансування, стимулювати інвестиції в інновації через податкові пільги та інші інструменти. Необхідно створювати технопарки, інноваційні центри, кластери, акселератори, інкубатори для підтримки стартапів та інноваційних компаній. І, звичайно, важливо інвестувати в освіту та науку, створювати конкурентоспроможні умови для залучення та утримання кваліфікованих кадрів, підтримувати молодіжні інноваційні проєкти.

Висновки. Інноваційний розвиток промисловості є невід'ємною складовою економічного зростання України. Для його активізації необхідний комплексний підхід, який враховує взаємодію науки, бізнесу та держави, а також адаптований до сучасних викликів. Розвиток інноваційної інфраструктури, підготовка кваліфікованих кадрів, вдосконалення механізмів фінансування та створення сприятливого інвестиційного клімату є ключовими факторами успіху. Впровадження рекомендацій, наведених у цій статті, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної промисловості, збільшенню експорту та забезпеченню стійкого економічного розвитку України.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні взаємозв'язку інноваційного розвитку промисловості з економічним зростанням України в умовах воєнних дій та повоєнного відновлення з урахуванням специфіки сучасних викликів та потреб економіки. У статті проведено

комплексний аналіз інноваційної системи України за допомогою моделі «потрійної спіралі», що дозволило визначити ключові напрями активізації інноваційної діяльності.

Наведено рекомендації щодо розвитку інноваційної інфраструктури, підготовки кваліфіко-

ваних кадрів, вдосконалення механізмів фінансування та створення сприятливого інвестиційного клімату. Ці рекомендації спрямовані на посилення співпраці між університетами, промисловістю та державою, що сприятиме відновленню економіки та забезпеченню сталого розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Currency. 2017. 392 с.
2. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company. 2014. 320 с.
3. Isenberg D. The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship. Babson Entrepreneurship Ecosystem Project. 2011. 38 с.
4. Федулова Л.І. Проблеми та перспективи інноваційного розвитку промисловості України. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1. С. 45–52.
5. Український інститут майбутнього. Стан та перспективи розвитку національної інноваційної системи України. Київ. 2021. 84 с.
6. Сивульська О.В. Інноваційний розвиток як основа модернізації економіки України. *Економіка і прогнозування*. 2017. № 4. С. 7–23.
7. Шевчук О.Б. Інноваційна активність підприємств України: стан, проблеми та перспективи. *Економіка та держава*. 2019. № 6. С. 67–73.
8. Національний банк України. Макроекономічний та монетарний огляд. Київ. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-jovten-2022-roku> (дата звернення: 10.02.2025).
9. Міністерство економіки України. Стратегія розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року. Київ. 2021.
10. Лук'яненко Д.Г. Людський капітал як ключовий фактор інноваційного розвитку. *Економічний вісник університету*. 2018. № 38. С. 120–128.
11. Оніщенко О.М. Фінансування інноваційної діяльності в Україні: стан та перспективи. *Фінанси України*. 2023. № 2. С. 34–48.
12. Etkowitz H., Leydesdorff L. The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*. 2000. Vol. 29. № 2. С. 109–123.
13. Князев С.І. Взаємодія університетів та бізнесу в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2021. № 201. С. 35–42.
14. Ткаченко Н.В. Державне регулювання інноваційної діяльності: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Економіка і право*. 2022. № 2. С. 98–105.

References:

1. Schwab K. (2017). The Fourth Industrial Revolution. Currency. 392 p.
2. Brynjolfsson E., & McAfee A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company. 320 p.
3. Isenberg D. (2011). The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economic policy: Principles for cultivating entrepreneurship. Babson Entrepreneurship Ecosystem Project. 38 p.
4. Fedulova L. I. (2020). Problemy ta perspektyvy innovatsiinoho rozvytku promyslovosti Ukrainy [Problems and prospects of innovative development of Ukrainian industry]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy – Bulletin of Economic Science of Ukraine*, no. (1), pp. 45–52. (in Ukrainian)
5. Ukrainskyi instytut maibutnoho. (2021). Stan ta perspektyvy rozvytku natsionalnoi innovatsiinoi systemy Ukrainy [The state and prospects of the development of the national innovation system of Ukraine]. Kyiv: UIF. 84 p. (in Ukrainian)
6. Syvulska O. V. (2017). Innovatsiinyi rozvytok yak osnova modernizatsii ekonomiky Ukrainy [Innovative development as a basis for modernization of the Ukrainian economy]. *Ekonomika i prohnouzuvannia – Economics and Forecasting*, no. (4), pp. 7–23. (in Ukrainian)
7. Shevchuk O. B. (2019). Innovatsiina aktyvnist pidpriemstv Ukrainy: stan, problemy ta perspektyvy [Innovative activity of Ukrainian enterprises: state, problems and prospects]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and State*, no. (6), pp. 67–73. (in Ukrainian)
8. Natsionalnyi bank Ukrainy. (2022). Makroekonomichni ta monetarni ohliad [Macroeconomic and monetary review]. Kyiv: NBU. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/makroekonomichniy-ta-monetarniy-oglyad-jovten-2022-roku> (in Ukrainian)
9. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2021). Stratehiia rozvytku innovatsiinoi diialnosti na period do 2030 roku [Strategy for the development of innovation activity for the period up to 2030]. Kyiv: Ministry of Economy. (in Ukrainian)
10. Lukianenko D. H. (2018). Liudskyi kapital yak kliuchovyi faktor innovatsiinoho rozvytku [Human capital as a key factor of innovative development]. *Ekonomichniy visnyk universytetu – Economic Bulletin of the University*, no. (38), pp. 120–128. (in Ukrainian)

11. Onishchenko O. M. (2023). Finansuvannia innovatsiinoi diialnosti v Ukraini: stan ta perspektyvy [Financing of innovation activity in Ukraine: state and prospects]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, no. (2), pp. 34–48. (in Ukrainian)
12. Etzkowitz H., & Leydesdorff L. (2000). The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research policy*, no. 29(2), pp. 109–123.
13. Kniaziev S. I. (2021). Vzaiemodiia universytetiv ta biznesu v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Interaction of universities and business in Ukraine: problems and prospects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, no. (201), pp. 35–42. (in Ukrainian)
14. Tkachenko N. V. (2022). Derzhavne rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti: suchasnyi stan ta napriamky vdoskonalennia [State regulation of innovation activity: current state and directions for improvement]. *Ekonomika i pravo – Economics and Law*, no. (2), pp. 98–105. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 14.02.2025